

ประเทศไทย: ตอนฟ้องและคุ้มครองนักปกป้องสิ่งแวดล้อม

ชาวบ้านจังหวัดเลยอาจถูกลงโทษจำคุกสูงถึงสิบปีจากการชุมนุมโดยสงบ

(จังหวัดเลย 24 กรกฎาคม 2560)—ทางการไทยควรถอนฟ้องคดีอาญาทั้งหมดต่อนักปกป้องสิ่งแวดล้อมเจ็ดคน ซึ่งอาจถูกลงโทษจำคุกมากกว่าห้าปี โดยเป็นผลมาจากการประท้วงอย่างสงบในจังหวัดเลย ฟอรั่ดีฟายไรต์กล่าวในวันนี้ ศาลจังหวัดเลยจะมีคำสั่งในวันพรุ่งนี้คือวันที่ 25 กรกฎาคม ว่าจะมีการพิจารณาคดีต่อผู้หญิงเจ็ดคนซึ่งชุมนุมประท้วงในที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559 หรือไม่

ในวันนี้ ศาลจังหวัดเลยยังมีคำพิพากษากรณีนักปกป้องสิ่งแวดล้อม 22 คนซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีปิดถนนในพื้นที่ระหว่างการประท้วงอย่างสงบคัดค้านเหมืองแร่เมื่อปี 2556 จำนวนทั้ง 22 คนซึ่งเข้าร่วมการประท้วงในปี 2556 อาจถูกสั่งลงโทษจำคุกสูงถึงสิบปี และ/หรือปรับหากศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดจริง

“การฟ้องคดีเหล่านี้เป็นความพยายามครั้งสุดท้ายที่ทางการไทยต้องการขัดขวางการดำเนินงานอย่างชอบธรรมของนักปกป้องสิ่งแวดล้อม” เอมี สมิธ (Amy Smith) ผู้อำนวยการบริหารฟอรั่ดีฟายไรต์กล่าว “พอได้แล้ว ศาลควรให้มีการถอนฟ้องคดีเหล่านี้ทันที และทางการควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิ่งแวดล้อม”

ตอนตีสี่ของวันที่ 16 พฤศจิกายน 2559 ชาวบ้านกว่า 200 คนจากบ้านนาหนองบง ได้เดินไปที่ทำการอบต.เขาหลวง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นวันที่ทางอบต.มีกำหนดประชุมพิจารณาการอนุญาตให้บริษัท ทุ่งคำ จำกัดใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อการทำเหมืองหรือไม่ ชาวบ้านได้รวมตัวชุมนุมประท้วงอย่างสงบในหน้าสถานที่ประชุม เพื่อแสดงการต่อต้านกับคำขอของบริษัท ทุ่งคำ จำกัด และเรียกร้องให้ทางอบต.สนับสนุนให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2560 ตำรวจจากสภ.วังสะพุง จังหวัดเลย ได้แจ้งข้อหาต่อผู้หญิงเจ็ดคนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มคนรักภัยบ้านเกิด กลุ่มสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งถูกกล่าวหาว่าละเมิดมาตรา 309 ของประมวลกฎหมายอาญา โดยมีผู้ถูกดำเนินคดีเป็นผู้หญิงเจ็ดคน ได้แก่ พรทิพย์ หงษ์ชัย 46 ปี วิรอน รุจิไชยวัฒน์ 46 ปี ระนอง กองแสน 55 ปี มล คุณณา 39 ปี สุพัฒน์ คุณณา 46 ปี บุญแรง ศรีทอง 51 ปี และลำเพลิน เรืองฤทธิ์ 56 ปี

มาตรา 309 ห้าม “ข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจำยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง...” ทางกรยังได้ดำเนินคดีกับพรทิพย์ หงษ์ชัยในข้อหาละเมิดมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ฐานที่ไม่แจ้งให้ทางการทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 24 ชั่วโมงก่อนการชุมนุมจะเริ่มขึ้น

ในวันที่ 13 มิถุนายน 2560 ตำรวจยังได้แจ้งข้อหาเพิ่มเติมต่อผู้หญิงทั้งเจ็ดคน โดยกล่าวหาว่าละเมิดมาตรา 8 - ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

ซึ่งห้ามการชุมนุมสาธารณะที่ขัดขวางทางเข้าหรือบริการของสำนักงานของหน่วยงานราชการ

หากศาลพบว่ามีความผิด ผู้หญิงทั้งเจ็ดคนอาจได้รับโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและหกเดือน และ/หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท โดยพรทิพย์อาจได้รับโทษปรับเพิ่มเติมอีก 10,000 บาท เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าไม่ได้แจ้งต่อทางการล่วงหน้า

ชาวบ้านกล่าวหาว่าเหมืองแห่งนี้ก่อให้เกิดมลพิษต่อดินและน้ำ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ชีวิต และอาชีพ จากการตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐเมื่อปี 2551 ยืนยันว่า แหล่งน้ำในพื้นที่รอบเหมืองปนเปื้อน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลระบุว่าสาเหตุของการปนเปื้อน “ไม่ชัดเจน” และอาจเป็นผลมาจาก “[ปฏิบัติการของแผ่นดินไหวในอดีต](#)” กลุ่มคนรักหมู่บ้านเกิดได้คัดค้านอย่างต่อเนื่องให้มีการปิดเหมืองอย่างถาวรและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่

นอกจากการดำเนินคดีจากทางการเหล่านี้ บริษัท หุ่นค้า จำกัด ยังแจ้งความดำเนินคดี [ทั้งทางอาญาและแพ่งอีก 19 คดี](#) ต่อชาวบ้านในจังหวัดเลย

“เราเพียงใช้สิทธิอย่างสงบเพื่อแสดงข้อกังวลของเรานี้ที่มีต่อเหมือง ซึ่งเราเห็นว่าก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชน” พรทิพย์ หงษ์ชัย แกนนำกลุ่มคนรักหมู่บ้านเกิดซึ่งอาจถูกศาลสั่งฝากขังพຽນนี้กล่าว

“เราควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและอาชีพของเรา โดยไม่ถูกตอบโต้”

นักปกป้องสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเลยอีก 22 คน ก็อาจได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ในสัปดาห์นี้ หากศาลจังหวัดเลยเห็นว่าพวกเขามีความผิดฐานละเมิดมาตรา 38 และ 39 ของพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ผู้ประท้วงถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่า ปิดกั้นถนนเข้าเหมืองในการประท้วงเมื่อปี 2556

มาตรา 38 ของพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ห้ามผู้ใด “ติดตั้ง แขนววางหรือกองสิ่งใดในเขตทางหลวงในลักษณะที่เป็นการกีดขวางหรืออาจเป็นอันตรายแก่ยานพาหนะหรือในลักษณะที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางหลวงหรือความไม่สะดวกแก่งานทางเดินแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวง” มาตรา 39 ห้ามผู้ใด “ปิดกั้นทางหลวง หรือวางวัตถุที่แหลม หรือมีคม หรือนำสิ่งใดมาวางหรือวางบนทางหลวงหรือกระทำด้วยประการใด ๆ บนทางหลวงในลักษณะที่อาจเกิดอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือบุคคล”

ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รัฐมีพันธกรณีต้องคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบและการแสดงออก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) ซึ่งไทยเป็นรัฐภาคีและปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน คุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในระหว่างการทำงาน รวมทั้งสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบและการแสดงออก

ในแง่การชุมนุมอย่างสงบ กฎหมายระหว่างประเทศรวมทั้งข้อ 21 ของกติกา ICCPR อนุญาตให้รัฐจำกัดการชุมนุมอย่างสงบ เฉพาะเมื่อเป็นข้อห้ามตามกฎหมาย ที่ได้สัดส่วนและจำเป็นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ชอบธรรม ตามความเห็นของ [คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน](#) ผู้จัดการชุมนุม “โดยทั่วไปแล้วมีสิทธิเลือกสถานที่ซึ่งใกล้เคียงกับที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมาย”

ซึ่งเป็นจุดยืนในทำนองเดียวกับ [ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบและการสมาคม](#) และอื่น ๆ ศาลต่าง ๆ รวมทั้ง [ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป](#) (European Court of Human Rights) และ [คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งทวีปอเมริกา](#) (Inter-American Commission of Human Rights)

ต่างระบุว่าทางการต้องแสดง “ความอดออม” ต่อการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะซึ่งอาจรบกวนความสงบ นอกจากนี้ การกำหนดโทษอาญาต่อการประท้วงอย่างสงบ ซึ่งเพียงแต่ปิดกั้นทางเข้าอาคารสาธารณะหรือถนนเพียงชั่วคราว ถือเป็นบทลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อบทในพระราชบัญญัติการประชุมสมัชชาฯ พ.ศ. 2558 จึงมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนมีนาคม 2560 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานของผู้ชำนาญการอิสระและติดตามการปฏิบัติตามกติกา ICCPR แสดงข้อกังวลเกี่ยวกับข้อบทที่ต้องแจ้งล่วงหน้าตามพระราชบัญญัติการประชุมสมัชชาฯ พ.ศ. 2558 และเรียกร้องให้ทางการไทยหลีกเลี่ยงข้อจำกัดที่ไม่สอดคล้องกับกติกา ICCPR

ในรายงานร่วมที่เสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2559 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ และการสมาคม และผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการสังหารนอกกระบวนการกฎหมาย การสังหารโดยรวบรัดหรือโดยพลการ ยังระบุว่า “กรณีที่ไม่มีการแจ้งของผู้จัดการชุมนุม ชุมชนหรือแกนนำการเมืองอย่างถูกต้อง พวกเขาไม่ควรถูกลงโทษทางอาญาหรือทางปกครอง ถึงขั้นที่จะถูกปรับหรือถูกจำคุก”

ประเทศไทยควรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประชุมสมัชชาฯ พ.ศ. 2558 โดยทันทีเพื่อให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และประกันว่าจะมีการคุ้มครองสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ” ฟอร์ดดีฟายไรต์กล่าว

“ชาวบ้านบางส่วนในจังหวัดเลยต้องใช้เวลากับทนายความและในศาล มากกว่ากับครอบครัวและในที่ทำกินของตนเอง” เอมี สมิธกล่าว
“ถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองและยุติการตอบโต้และการจำกัดสิทธิของนักปกป้องสิ่งแวดล้อม”